

PLEASE
Take A
Number

Het 'zwembadincident' in Koksijde

De vlucht naar voren van onze rechtsstaat

Sinds zaterdag heeft het Nederlands er een nieuw woord bij: een 'zwembadverdachte'. De eerste zwembadverdachte werd in Koksijde gesignaleerd en zou een meisje hebben aangeraakt. Na verhoor vond het parket dat hem niets ten laste gelegd kon worden, maar toch stuurde staatssecretaris Theo Francken (N-VA) de man naar een gesloten centrum. Of hoe de vluchtelingencrisis en de strijd tegen het terrorisme onze rechtsstaat stilaan uithollen. **DOOR WALTER PAULI, ILLUSTRATIE SAMMY SLABBINCK**

De West-Vlaamse kustgemeente Koksijde is de voorbije drie maanden meer in het nieuws gekomen dan de laatste vijf jaar samen. Die plotse media-aandacht dankt Koksijde aan haar burgemeester Marc Vanden Bussche (Open VLD) met zijn felle kritiek op de aanwezigheid van 350 vluchtelingen in zijn gemeente. In de praktijk bleken de vluchtelingen minder overlast te veroorzaken dan de burgemeester en een aantal

inwoners vooraf hadden gevreesd, al is de spanning natuurlijk niet verdwenen. Dat bleek opnieuw uit het 'zwembad-incident'.

Eerst de feiten – al is wat zich juist in het Hoge Blekkerzwembad heeft afgespeeld al meteen voor interpretatie vatbaar. Volgens *Het Nieuwsblad* 'sloeg de begeleidster van een school alarm nadat ze zag hoe een 23-jarige Iraakse asielzoeker onderaan een glijbaan een 10-jarig

meisje tegen zich aantrok. Het meisje huilde.' Volgens *Het Laatste Nieuws* werd het meisje 'volgens drie getuigen betast door een asielzoeker'. *De Standard* wist dat het meisje begon te wenen nadat ze 'in het bad op het einde van de wildwaterbaan was vastgegrepen door een man'. Het 'incident' was hoe dan ook de reden voor de redders om de politie erbij te roepen. Na verhoor en overleg met het parket werd de man vrijgelaten. Wellicht overtuigde hij de autoriteiten met zijn uitleg 'dat hij niets verkeerd van plan was en dat de aanraking er eerder toevallig kwam aan het einde van de wildwaterbaan'. Vandaar dat hij ook geen bijkomende voorwaarden opgelegd kreeg.

Maar dat was buiten staatssecretaris voor Asiel en Migratie Theo Francken gerekend. Sinds de massale aanrandingen in Keulen op oudejaarsavond is er ook in België een *zero tolerance* tegenover elke vorm van vrouwonvriendelijk gedrag van asielzoekers. Open VLD-voorzitter Gwendolyn Rutten windt er op Twitter geen doekjes om: 'Iemand zich al eens afgevraagd hoe het is om begluurd, bekeken – laat staan betast – te worden terwijl je gewoon wilt zwemmen? #dtv' Francken besloot de 'dader' meteen over te brengen naar een gesloten asielcentrum en legde zelf de link met Keulen toen hij zijn beslissing verantwoordde: 'Na Keulen moeten we superhard optreden tegen inbreuken op fysieke integriteit, zeker tegen jonge meisjes. Wie zich op die manier misdraagt, stel ik ter beschikking van de regering.' Francken deed dat 'op basis van het politierapport'. Naar zijn gewoonte verwoordde hij het daarna nog wat krasser op zijn favoriete medium Twitter: 'Asielzoekers zitten in open opvangcentra. Die zijn vrij om te gaan zwemmen. Maar fikken thuis.' En, nog explicieter: 'Justitie moet asielaanranders oppakken anders doe ik het.' Met die aanpak kreeg hij schouderklopjes van de liberale vicepremier Alexander De Croo. In het Radio 1-programma *De Ochtend* zei De Croo dat justitie op 'een weinig reactieve manier' is omgegaan met de klachten van de burgemeester. 'Als parket en politie daar proactiever tegen optreden, is het probleem opgelost.'

Eigenlijk stelt De Croo daarmee de verhouding tussen uitvoerende macht en justitie ter discussie. Het parket dat oor- ►

‘Als het zo voortgaat, zijn de parketten straks weinig meer dan een marionet van de politiek.’

► deelt dat er niets aan de hand is, terwijl een burgemeester vindt dat er een groot onrecht is gebeurd: voor Alexander De Croo is dat niet evident. Maar is die onafhankelijkheid niet net de basis van de rechtsstaat? Zeker, de minister van Justitie en dus bij uitbreiding de politieke meerderheid mag accenten aanbrengen en prioriteiten vastleggen voor het vervolgingsbeleid. De minister heeft zelfs een zogenaamd positief injunctierecht: hij kan het parket verplichten om een onderzoek te voeren. Maar: nooit ofte nimmer kan hij de uitslag van een onderzoek vooraf bepalen.

Ererichter Jan Nolf ziet die ontwikkeling met lede ogen aan. Nolf is een volbloed liberaal – hij was in 1985 en 1986 nationaal voorzitter van de PVV-Jongeren – en werkte jarenlang als vrederechter in Roeselare. Sinds zijn pensionering is hij een gedreven justitiewatcher, zowel in zijn columns op knack.be als op zijn eigen webstek. ‘De tendens dat de uitvoerende macht het wil overnemen van de gerechtelijke macht is al langer bezig’, zegt Nolf. ‘De wet op de GAS-boetes van de vorige regering vertrok al van de premisse: de burgemeester weet het altijd beter. En nu de regering-Michel zweert bij een gespierd veiligheidsbeleid, gaat het crescendo met die mentaliteit dat de uitvoerende macht voorrang heeft op alle andere maatschappelijke actoren. Als het zo voortgaat, zijn de parketten straks weinig meer dan een marionet van de politiek.’

Maar Jan Nolf is niet alleen een man van theoretische beschouwingen. ‘Ik ben echt boos om wat in Koksijde is gebeurd. In het beste geval was die ‘aankoming’ tussen de asielzoeker en dat meisje een misverstand. In het slechtste geval was het een vergrijp waarbij het parket moet ingrijpen, maar dan moet het dat doen op net dezelfde manier waarop het tegenover eender welke andere jongen zou optreden. Hoeveel jongens zouden er in het zwembad niet eens een meisje hebben aangeraakt, al dan niet met opzet? Een rechter moet in zijn vonnissen proberen om redelijk te blijven, maar politici lijken zich steeds meer te laten kennen door kortzichtig te reageren op de zogenaamde wens van het kiezerspubliek.’

Onveiligheidsgevoel

Subjectiviteit: ook bij het incident in Koksijde kun je je niet van de indruk

ontdoen dat het onveiligheidsgevoel, aangewakkerd door de vreselijke zaken die in Keulen zijn gebeurd, de perceptie over wat zich in het zwembad heeft afgespeeld sterk heeft gekleurd. En eenmaal de ‘angst’ zich in de hoofden van de mensen heeft genesteld, moeten politici daar verstandig mee om zien te gaan. Waartoe het compleet negeren van zo’n ‘onveiligheidsgevoel’ kan leiden, leert de lange rij verkiezingszeges van het Vlaams Blok/Belang tussen 1988 en 2004.

Maar wat is in deze ‘verstandig’? Zowel bij de vluchtelingen als bij de groepen die zich tegen de nieuwkomers kanten, brokkelt het respect voor de rechtsstaat in snel tempo af. Er kwamen uit het zuidoosten van Europa al verontwaardigende tv-beelden van asielzoekers die met stenen en stokken politietroepen achteruit dwingen. Ze zijn duidelijk niet naar Europa gereisd om zich aan de buitengrenzen van de Unie willoos te laten opdelen in goede en slechte asielzoekers. De grimmige schermutselingen wijzen er nu al op dat het straks geen sinecure wordt, al die Europese buiten- en zelfs binnengrenzen ‘afsluiten’ en ze vervolgens bewaken op een manier die de rechtsstaat geen geweld aandoet.

Eenzelfde fenomeen doet zich steeds nadrukkelijker voor in Calais. Eerst waren er beelden van asielzoekers die de achterzijde van vrachtwagens openbreken – om clandestien mee te reizen, later gewoon om de vracht te stelen. Dit weekend bestormden enkele honderden vluchtelingen voor het eerst zelfs de ferry – als we hen niet goedschiks een plaatsje op de veerboot gunnen, vinden zij het kennelijk hun goed recht zelf gratis vervoer te regelen naar een beter bestaan in Londen en omstreken.

Tegelijk moeten asielzoekers zichzelf fysiek beginnen te verdedigen. Sinds Keulen komen er van overal in Europa – maar vooral uit Duitsland en andere Midden-Europese landen – berichten van skinheads en ander extreemrechtstug dat meent dat het een uiting is van westers civisme om asielzoekers in elkaar te timmeren, en bij voorkeur jonge mannen met een zogenaamd ‘Noord-Afrikaans uiterlijk’. Dat Syrië, Irak en Afghanistan eigenlijk een heel eind in Azië liggen, mag daarbij geen bezwaar zijn.

Ook dat is niet nieuw. In het Duitse stadje Hoyerswerda vond er al in 1991 een regelrechte pogrom plaats tegen asielzoekers, waarbij een opvangtehuis werd bekogeld met stenen en molotovcocktails. Nieuw is wel dat het fenomeen zich overal in Europa begint voor te doen. In Nederland ‘beperkt’ het geweld tegen asielzoekers zich voorlopig tot het verven van slogans of het plaatsen van varkenskoppen. Uit Calais kwamen al de eerste berichten van asielzoekers die een flink pak slaag kregen én hun juwelen moesten afgeven. Het is de straatvariant van de door de overheid georganiseerde roof op vluchtelingen: in Denemarken moeten vluchtelingen hun goud afgeven, in Zwitserland moeten ze alle geld boven de 1000 euro afgeven.

Jan Nolf: ‘Je hoort een deel van de publieke opinie dan klagen dat “al die gasten met een dure gsm rondlopen”. Ze vergeten dan dat voor een vluchteling zijn smartphone alles is: het is zijn kompas, zijn fotoalbum, zijn geheugen. Wij West-Europeanen baden in een onwaarschijnlijke luxe. En toch zijn we voortdurend bang om die welvaart te moeten delen. En dus sluiten we ons op in ons eigen, kleine universum. De kring wordt steeds kleiner. De Europese Unie is ons te groot. Schengen kunnen we zogezegd niet meer houden. En dus barricaderen

we ons met onze irreele smetvrees tegen vreemden en asielzoekers.'

Maar de asielzoekers zijn niet zomaar van hun voornemen af te brengen om in West-Europa een beter leven te leiden. En ze slaan terug. Letterlijk. In Calais vielen ze een man aan die hen had uitgescholden. Het ging om een bekende neonazi die zijn luchtkarabijn op de asielzoekers wilde richten: die waren niet onder de indruk en namen op hun beurt het recht in eigen handen.

Het illustreert hoezeer ons wettelijk kader onder druk komt te staan, en ook onze democratisch gelegitimeerde praktijken van ordehandhaving. Ook daar schuiven de grenzen in snel tempo op. In Antwerpen kondigde het stadsbestuur aan dat patrouillerende politieauto's voortaan zware wapens aan boord zullen hebben. De politie beschikt stilaan over echt oorlogstuig, en tegelijk worden militairen de straat opgestuurd voor politionele taken. Daar gaat een opmerkelijke verandering in het politieke discours achter schuil. Toen de nochtans 'flinkse' Louis Tobback in 1988 minister van Binnenlandse Zaken werd, was 'de demilitarisering van de Rijkswacht' zijn prioriteit. Een dikke kwarteeuw later voltrekt zich de omgekeerde beweging, 'de militarisering van de politie'. Jan Nolf: 'Dat is helaas het logische gevolg als je je opmaakt voor een oorlog in het binnenland, waarbij sommige inwoners als mogelijke 'vijanden' worden beschouwd.'

Snelrecht

Het was typische steekvlampolitiek: burgemeester Vanden Bussche die eerst het gemeentelijk zwembad wilde sluiten voor asielzoekers, daarna hen 'tijdelijk' de toegang wilde ontzeggen en vervolgens, toen de zelf aangewakkerde onrust weer was gaan liggen, het idee wijselijk opborg. 'Koksijde' toont aan hoe gevaarlijk het is om af te gaan op indrukken of weinig precieze beschuldigingen. Zo zelfverzekerd in het weekend nog de toon was over 'de feiten' van Koksijde, zo stil werd het maandagmiddag. Plots noteerde de site van *De Morgen* een andere versie van de feiten, gebaseerd op 'bronnen dicht bij het dossier': 'De 22-jarige asielzoeker zou volgens getuigen een panikerend meisje hebben proberen te redden in de wildwaterbaan van het zwembadcomplex. De opzichter belde daarop de politie, waarna hij werd

meegenomen voor verhoor. Het 11-jarige meisje (en haar ouders) dienden geen klacht in.' En toen werd het stil, ook op sociale media.

Het 'misverstand' in Koksijde roept herinneringen op aan *the deep south* van de VS in de jaren vijftig en zestig. Het liberale Hollywood toonde films waarin Afro-Amerikanen, toen nog gemeenzaam *negro's* genoemd, per definitie de schuld kregen van alles, en al bij al zeer lijdzame *uncle Tom's* voortdurend gewantwoord werden door de dominante, 'witte' gemeenschap. Wat op pellicule getoond werd, was helaas ook werkelijkheid: de feitelijke en zelfs wettelijke segregatie van bevolkingsgroepen. In veel zuidelijke staten bestonden er gehate *Jim Crow-wetten*: 'Jim Crow' was de verzamelnaam van een stelsel dat discriminatie verankerde in een al dan niet subtiel geformuleerd wettelijk kader. De slagzin was: *'separate but equal'* – in theorie is iedereen gelijk, in de praktijk komen er wetten en regels die maar gelden voor

'Een langere voorlopige hechtenis, huiszoekingen bij nacht: dat zijn juist de wantoestanden uit het ancien régime die Napoleon heeft afgeschaft. Maar volgens Michel zijn die middeleeuwse praktijken modern.'

één welbepaalde categorie. Dat was precies wat volgens de voorpagina van *Het Laatste Nieuws* N-VA-kamerlid Sophie De Wit wil invoeren: snelrecht voor asielzoekers.' Minister van Justitie Koen Geens (CD&V) legde het geachte Kamerlid (volgens haar eigen webstek is Sophie De Wit een juriste met een 'passie voor strafrecht') uit dat dit niet kon omdat haar voorstel een uitdrukkelijke vorm van discriminatie was.

Jan Nolf ziet een 'duidelijke uitholling van de rechtsstaat', en dat baart hem grote zorgen. Want naast de balletjes die Marc Vanden Bussche of Sophie De Wit opgooien, zijn er tal van gespierde maatregelen die de publieke opinie wél pikt. Nolf vindt het niet goed dat er straks ook 's nachts huiszoekingen moeten kunnen plaatsvinden, of dat de voorlopige hechtenis van 24 tot 72 uur wordt uitgebreid, zoals premier Charles Michel (MR) in de Kamer aankondigde na de recentste aanslagen in Parijs. Nolf: 'Charles Michel wil af van zogezegd ouderwetse regels uit de tijd van Napoleon. Maar wat wil hij in de plaats? Een langere voorlopige hechtenis, huiszoekingen bij nacht – dat zijn dus juist die wantoestanden uit het *ancien régime* die Napoleon bewust heeft afgeschaft. Maar volgens Michel zijn die middeleeuwse praktijken modern. (zucht) Ik vrees dat we stilaan naar een autoritair regime evolueren. Helaas mondt elke autocratie vroeg of laat uit in een kleptocratie: tot een gelegaliseerde diefstal door de elite, door industriëlen die opnieuw een wettelijk kader aangeeikt krijgen waarin ze mensen kunnen uitbuiten, juist omdat bepaalde mensen niet meer alle rechten kunnen doen gelden, en bovendien sneller vervolging riskeren door de politie en het gerecht. De manier waarop een bedrijfsleider als Fernand Huts de asielcrisis gebruikt om goedkope arbeidskrachten in te schakelen en *en passant* een paar sociale beschermingen in vraag te stellen, is slechts een eerste stap. Als de rechtsstaat onder druk komt, staat ook ons model van sociale welvaart op de helling. Weet u wat de eerste maatregel was van de prefect van het Département du Nord na de aanslag op Le Bataclan in Parijs? Hij verbood de verkoop van alcohol in Rijsel. *Le Canard Enchaîné* heeft er zich vrolijk over gemaakt: de invoering van het islamitische regime, in naam van de waarden van de Republiek. Dat is wat er gebeurt als de rechtsstaat verdampt.' ❧